

Helse loopgraaf op kaart vereeuwigd

De Duivelsberg zit vol littekens van de oorlog. Archeologen brengen die in kaart.

door
Roeland Segeren

roeland.segeren@gelderlander.nl

BERG EN DAL – Veel meer dan een kuil met bladeren is het nu niet meer. Maar voor de militairen die in de Tweede Wereldoorlog vochten om de berg was de schutterput het verschil tussen leven en dood.

Het maanlandschap dat de minibunkers op de Duivelsberg vormen, wordt in kaart gebracht door amateurarcheologen van de Vereniging van vrijwilligers in de archeologie (AWN). Met meetlint in de aanslag noteren zij afstanden tussen putten, het traject van de bijbehorende loopgraaf en eventuele andere vondsten.

„We zitten al op ruim zeshonderd sporen”, zegt Paul Klinkenberg. Kisten, kogels, en dat soort materialen liggen er nauwelijks meer. Helaas. „Er liepen hier al veel mensen rond met metaaldetectors. Daardoor zijn er nog weinig bodemvondsten over.”

De leden van de AWN meten deze weken een vlak in van zo'n 60 bij 80 meter. De omvang van een loopgravenstelsel aan het front tijdens de operatie Market Garden, september 1944. „Dit moet een soort voorpost zijn geweest. Hierachter kijk je uit op de Rijksweg richting Duitsland. Een strategische positie.”

Klinkenbergs collega Willem Kuppens noteert de centimeters. Die

■ Vrijwillige archeologen meten de loopgraaf op de Duivelsberg in. Willem Kuppens (rechts) noteert de afstanden, terwijl Paul Klinkenberg de bijbehorende gps-coördinaten opnoemt. foto Bert Beelen

worden gekoppeld aan de gps-coördinaten. Een computerprogramma schuift de gegevens over elkaar en plot ze op een landkaart. Vastleggen nu het nog kan, is het uitgangspunt. Klinkenberg: „Dan weten we precies wat we hebben, waar het allemaal gebeurd is. Dit is onze geschiedenis.”

Een geschiedenis van Amerikaan-

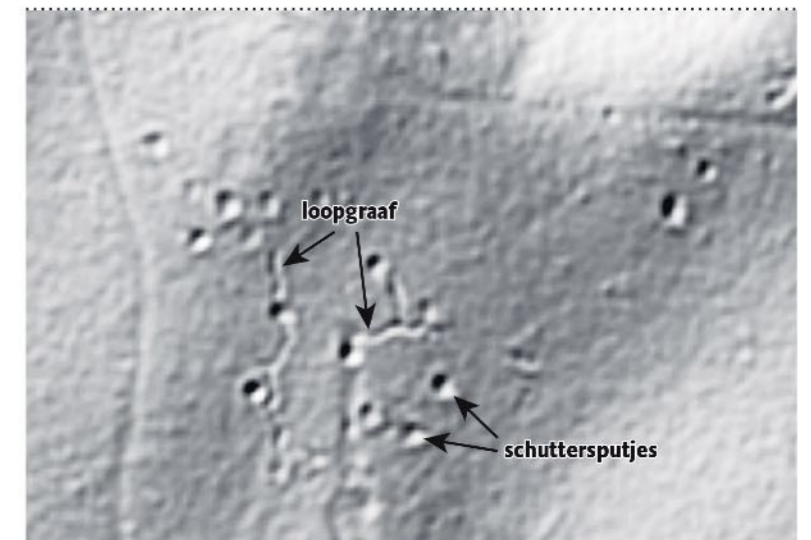
► Een computerprogramma schuift de gegevens over elkaar en plot ze op een landkaart

se luchtlandingsstroepen die de Duitsers van de Duivelsberg verjoegen. Na hevige gevechten in september 1944 groeven de Amerikanen zich in om hun positie vast te houden. Onder het maai-veld vonden de troepen bescherming tegen artillerievuur en rondvliegende kogels. In november werden de Amerikanen afgelost door Canadese collega's. Die maakten dankbaar gebruik van de kant-en-klare stellingen. „De Canadezen hebben de stelling waarschijnlijk uitgebreid”, vermoedt Klinkenberg. „Ik denk dat zij de loopgraaf hebben gegraven.” Het gaat de AWN om het bundelen van kennis. Maar ook terrein-

beheerders – Staatsbosbeheer in het geval van de Duivelsberg – willen weten wat er in hun achtertuin ligt. Stadsarcheoloog Paul Franzen is eveneens blij met de vrijwillige historici. „We hebben elkaar hier echt gevonden. De informatie die de AWN vastlegt, is weer bruikbaar voor toekomstige ontwikkelingen, bijvoorbeeld planologisch.” Budgetten van gemeenten en provincies zijn niet toereikend om alles in de regio te onderzoeken. Daarom juicht Franzen het pro-

ject toe. De vrijwilligers mogen dan ook gebruik maken van materialen van de Nijmeegse archeologische dienst. „Voor ons is dit een soort pilot. De hele regio ligt vol, dat kunnen we nooit allemaal zelf in kaart brengen. We denken dat we alles van het verleden weten, maar we weten eigenlijk niet veel. We hebben veel herinneringen op schrift. Maar hoe nauwkeurig zijn die? Met dit soort projecten kunnen we verhalen bevestigen of ontcrachten. Het levert weer nieuwe inzichten op.”

RELIËFKAART VAN DEEL DUIVELSBERG

infographic DG

Koste wat kost die Duivelsberg veroveren

BERG EN DAL – Terwijl de regio tijdens de operatie Market Garden (september 1944) werd gezuiverd van Duitsers, kreeg luitenant John Foley opdracht de Duivelsberg te veroveren. Een ander peloton wist de Duitse verdediging niet te slechten, dus trok Foley met zijn A-compagnie de berg op. De berg moest in handen komen van de Amerikanen, tot elke prijs. De Duivelsberg verschaft immers zicht op de Rijksweg tussen Duitsland en Nederland. Wie de berg bezette, controleerde de aanvoertroute van eventuele versterkingen of bevoorrading. Er werd niet veel weerstand verwacht. Even het peloton versterken en dan met zijn allen de berg op wandelen. Dat viel behoorlijk tegen. Zodra het contact was gelegd met het aanwezige peloton, onderaan het Filosofendal, braakten Duitse mitrailleurs een kogelregen over de manschappen. Tijdens pogingen om de mitrailleur-nesten vanaf de flank uit te schakelen, sneuvelden een tiental geal-

lieerde soldaten. Vanuit de onhoudbare positie besloot Foley de berg dan maar frontaal aan te vallen.

Onder het angstaanjagende geluid van van ratelende geweren en oorlogskreten bereikten Foley en zijn mannen ten koste van opnieuw enkele mannen de top van de berg. 'Hier blijven en ingraven', had de luitenant bovenaan gecommandeerd.

De Duitsers probeerden de berg meteen terug te pakken. Tevergeefs, de A-compagnie maakte dankbaar gebruik van het achtergebleven Duitse materieel, aangevuld met eigen wapens.

In de dagen daarna raakte Foley omsingeld. Via de radio kon de commandant de noodzakelijke artilleriesteun inroepen om de Duitsers van zich af te houden. Alle aanvallen van de Duitsers werden afgeslagen.

De verovering van Hill 75.9, zoals de berg in militair jargon werd genoemd, kostte uiteindelijk zo'n vijftien soldaten het leven.